

Julkisten hyvinvointipalvelujen käyttö parantaa kotitalouksien toimeentulon tasoa

Kotitalouksien materiaalista hyvinvointia mitataan useimmiten käytettävissä olevan tulon käsitteellä. Vaihtoehtoisesti tai rinnalla voidaan käyttää kotitalouden kulutusmenoja. Käytettävissä olevat tulot ja kulutusmenot kuvaavat vain osaa kotitalouksien taloudellisista resursseista. Aina ei ehkä kiinnitetä huomiota siihen, että niin sanotun julkisen kulutuksen kautta kotitalouksille tarjotaan suuri joukko palveluita, joita voidaan kutsua hyvinvointipalveluiksi. Nämä palvelut eivät usein maksa käyttäjälle mitään tai käyttäjät maksavat käyttömaksuna vain pienen osan palvelun arvosta. Tyypillisiä tällaisia palveluja ovat: koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut. Kunnat tarjoavat toki muitakin hyvinvointipalveluja kulttuurin, urheilun ja viihteen alueilla, esimerkkeinä vaikkapa kirjastot, ilmaiskonsertit, urheiluhallit ja kentät.

Kaikkiaan julkisia hyvinvointipalveluja, niin sanottuja yksilöllisiä julkisia palveluja, kutsutaan luontaismuotoisiksi sosiaalisiksi tulonsiirroiksi ja niillä on suuri merkitys yhtäältä kotitalouksien materiaalsen hyvinvoinnin tasoon ja toisaalta tulojen uudelleenjakoon. Kotitalouksien todellisesta yksilöllisestä kulutuksesta keskimäärin noin 25 prosenttia tulee näiden julkisten hyvinvointipalveluiden kautta. Kansantalouden tilinpidon tilastoista saadaan kokonaisluvut hyvinvointipalvelujen tuottamisen arvosta. Vuonna 2006 niiden arvo Suomessa oli lähes 28 miljardia euroa. Se on enemmän kuin kaikki kotitalouksille maksettavat suorat tulonsiirrot ja eläkkeet, mukaan lukien työeläkkeet.

Jos halutaan kuitenkin tarkastella palvelujen käyttöä ja niistä saatavan etuuden jakautumista eri väestöryhmille, tarvitsee yleensä tehdä haastattelututkimus, missä kotitalouksilta kysytään suoraan palveluiden käyttökerroista. Tilastokeskus teki tällaisia selvityksiä säännöllisesti 1990-luvulle saakka ja nyt, tauon jälkeen, vuoden 2006 kulutustutkimuksen yhteydessä kysyttiin yksityiskohtaisesti palvelujen käytöstä. Jotta kotitalouksille voidaan laskea rahamääräinen etuus palvelujen käytöstä, kerättiin myös laaja kustannusaineisto palvelujen tuottamisesta. Tällä tavoin saatiin yksikkökustannus kullekin palvelulle, esimerkiksi terveyskeskuslääkärillä käynnille (61 euroa), oppilaskustannus peruskoulussa (5 752 euroa/lukuvuosi) ja sairaalahoito yliopistollisessa sairaalassa (900 euroa/hoitopäivä). Kun kotitalouskohtaista etuutta palvelusta lasketaan, vähennetään kotitalouden mahdollisesti maksamat palvelumaksut kyseisestä palvelusta.

Kaikkiaan hyvinvointipalvelujen arvo kotitalouksille koko Suomessa oli noin 6 140 euroa kotitaloutta kohti, pääkaupunkiseudulla se oli noin 5960 euroa ja muualla maassa siten yli koko maan keskiarvon vuonna 2006. Pääkaupunkiseudun alempi luku johtunee alueen väestörakenteesta ja tulotasosta. Julkiset hyvinvointipalvelut kohdentuvat selvästi enemmän pieni- ja keskituloisille kotitalouksille, erityisesti lapsiperheille, opiskelijoille ja vanhustalouksille. Pääkaupunkiseudulla on huomattavasti muuta maata korkeampi tulotaso ja alueella asuu paljon hyvätulaisia yksinäisiä henkilöitä ja lapsettomia pareja, jotka käyttävät vain vähän julkisia hyvinvointipalveluja.

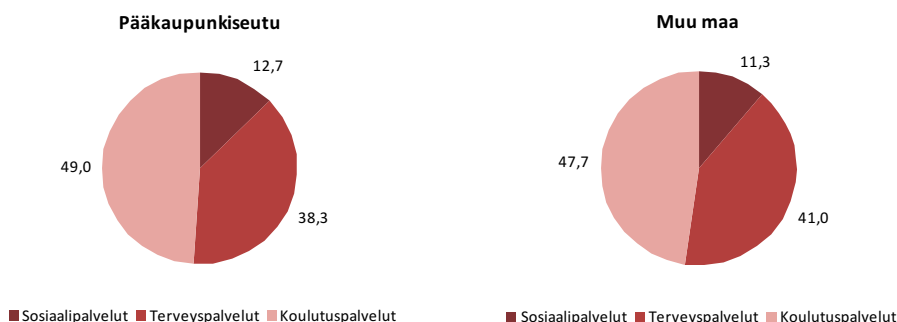
Taulukko 1. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot, hyvinvointipalveluista saatu etuus ja etuuden osuus tuloista, pääkaupunkiseutu, muu maa ja koko Suomi vuonna 2006

	Pääkaupunkiseutu	Muu maa	Koko Suomi
Käytettävissä olevat tulot	42 531	33 634	35 390
Etuus hyvinvointipalveluista	5 956	6 189	6 142
% tuloista	14,0	18,4	17,4

Lähde: Kulutustutkimus 2006, Tilastokeskus.

Koulutuspalvelut on Suomessa arvoltaan merkittävin yksittäinen hyvinvointipalveluryhmä. Suomen koulujärjestelmässä ei ole lukukausimaksuja, ei edes yliopistotasoisessa koulutuksessa. Kuviossa 1 on esitetty palvelujen arvojen prosenttiosuudet. Koulutuksen osuus on siis lähes puolet kaikista palveluista. Pääkaupunkiseudulla korostuu jossain määrin koulutuksen osuus muuhun maahan verrattuna, myös sosiaalipalvelujen osuus on täällä suhteellisesti suurempi.

Kuvio 1. Hyvinvointipalvelujen arvo-osuudet prosentteina, pääkaupunkiseutu ja muu maa vuonna 2006

Lähde: Kulutustutkimus 2006, Tilastokeskus.

Vuoden 2006 kulutustutkimuksen yhteydessä ei ollut mahdollista mitata kattavasti kaikkien palveluiden käyttöä. Kysymysten määrä ja haastattelu-aika on rajallinen haastattelututkimuksissa. Kuitenkin kaikkien keskeisten koulutus-, terveys ja sosiaalipalveluiden käyttötiedot kerättiin. Palveluiden käytöstä tulevaa etuutta voitiin laskea kotitalouksilla ja niiden kohtaantoa erityyppisille kotitalouksille voitiin selvittää. Maksuttomat tai vahvasti subventoidut peruspalvelut ovat kotitalouksille todella merkittävä etuus, erityisesti sellaisessa elinvaiheessa oleville kotitalouksille, joiden tulotaso ei ole korkeimmillaan (lapsiperheet, eläkeläiset, opiskelijat). Julkisten palvelujen tarjonta vähentää myös selvästi kotitalouksien välisiä tuloeroja ja siten myös pienituloisuutta (köyhyysriskiä).

<http://www.stat.fi/til/ktutk/index.html>